

Rozšíření EU

– ve jménu moci a nových nadějí

Jiří Malý¹

„Bude větší než někdejší říše římská a mocnější než katolická církev“, prohlásil německý ministr zahraničí Joschka Fischer na adresu rozšířené Evropské unie (*Hospodářské noviny*, 26. 3. 2004). Tento výrok navozuje několik otázek. Jakou roli ve světě bude chtít hrát rozšířená Evropská unie? Jakou roli budou moci hrát její jednotliví členové? Jaké důsledky to bude mít pro ekonomiku EU? A jaké důsledky to přinese pro Českou republiku?

1. Velcí a malí členové EU se potřebují

Výše uvedený výrok německého ministra zahraničí Joschky Fischera o velikosti a moci rozšířené Evropské unie možná nejuvýstižněji charakterizuje hlavní cíle, o jejichž dosažení hodlá rozšířená EU usilovat. Vystává však otázka – jsou to opravdu cíle EU?

EU není jednotná politická entita s jednotným politickým cílem či souborem cílů v oblasti mezinárodních vztahů. Na fungování Evropské unie mají značný vliv největší státy EU – tradičně Německo a Francie, jimž se v poslední době snaží sekundovat Velká Británie. Možná se k nim časem připojí i čtvrtá velká země EU, Itálie. Budou to tedy především zájmy či průsečíky zájmů těchto tří, případně čtyř států, které budou určovat cíle rozšířené Unie v mezinárodní politice a ekonomice. Zbytek EU jim bude dělat de facto „křoví“, protože k prosazení zájmů v globálním měřítku je nutná značná ekonomická, politická a vojenská síla a uvedená trojka či čtyřka největších států EU uvítá každé zvětšení své síly, které jim další členské země EU mohou poskytnout.

Velká trojka či čtyřka uvnitř EU tedy ostatní země Unie k prosazení svých zájmů ve světě bude potřebovat a to otevírá prostor i pro zbytek EU (mimo velkou trojku či čtyřku) k alespoň dílčímu prosazování svých zájmů. Velké státy EU budou totiž usilovat o spokojenost malých a středně velkých členů Unie, aby tyto země podporovaly cíle velkých členů v mezinárodních ekonomických a politických vztazích.

2. Návrat říše a budování supervelmoci

Kdybychom vzali v úvahu rozsah dřívějších koloniálních říší těch zemí EU, které v minulosti kolonie měly, pak musíme konstatovat, že kdyby tyto koloniální říše dodnes existovaly a zároveň by existovala i EU, Unie by ovládala většinu zeměkoule. EU má tedy co obnovovat – zašlou slávu moci Evropy nad světem.

Koneckonců i na území dnešních Spojených států amerických existovaly kdysi kolonie hned několika evropských zemí, současných členů EU. Z psychologického hlediska prav-

1 PhDr. Jiří Malý, Ph.D., Institut integrace ČR do evropské a světové ekonomiky Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze.

děpodobně není snadné, že de facto bývalá kolonie Evropské unie je dnes jedinou globální supervelmocí. Unie tak může mít jasný cíl. Stát se novou globální supervelmocí – druhou, anebo jedinou.

Ačkoli se napsalo již mnoho o americké vojenské převaze a moderní armádě, druhá válka v Iráku ukazuje, že ani nejmodernější armáda není schopna zajistit efektivní nadvládu jediné globální supervelmoci nad světem. Postavení USA má vážné trhliny. Kdo klade příliš velký důraz na použití vojenské síly jako na prostředek k ovládnutí světa, musí mít armádu schopnou bombardovat celý svět, a to je a v budoucnu pravděpodobně i bude technicky nemožné.

K efektivnímu ovládnutí světa je nutné splnit mnohem důležitější podmínku, než je dostatečná vojenská síla. Ovládající musí znát ovládané, aby je mohl do určité míry respektovat. Do té míry, aby je ještě ovládal, a zároveň do té míry, aby se nechali ovládat dobrovolně. V takovém případě lze ovládat svět pouze s menším a občasným použitím vojenské síly, což je nakonec výhodné jak pro ovládané, tak pro ovládajícího. EU se svou minulostí koloniálních říší a svým současným vztahem ke zbytku světa ukazuje, že její přístup k jiným národům a kulturám je méně konfliktní a mnohem více respektuje odlišnosti než přístup Spojených států. Z tohoto hlediska má tedy EU větší předpoklady stát se globální supervelmocí a toto své postavení dlouhodobě udržet než USA.

Pro vznik a dlouhodobou existenci globální supervelmoci jsou dále velice důležité geopolitické předpoklady. Svět se nejlépe ovládá z určitého místa na zeměkouli a kdo si chce udržet nadvládu nad světem, musí právě toto místo na Zemi získat. Zbigniew Brzezinski ve své knize Velká šachovnice píše, že kdo chce ovládnout celý svět, musí ovládnout Eurasii, a kdo chce ovládnout Eurasii, musí ovládnout tzv. heartland, což je území ležící v Rusku.

Pokud se tedy chce Evropská unie stát globální supervelmocí, čeká ji obtížný úkol – v budoucnu integrovat Rusko. A to takovým způsobem, aby skutečně Evropská unie integrovala Rusko, nikoli aby Rusko integrovalo Evropskou unii. Půjde s velkou pravděpodobností o běh na dlouhou trať, protože Rusko se bude muset totálně poevropštit, nikoli Evropská unie rusifikovat. A Rusko se zřejmě totálnímu poevropštění nebude bránit, protože s velkou pravděpodobností z tohoto procesu získá ekonomické a politické dividendy – velká trojka či čtyřka uvnitř EU se rozšíří o další velkou zemi, Rusko.

Až na třetím místě – po určitém respektu k ovládaným a nutnosti integrace Ruska do EU – můžeme jako další podmínku přeměny EU v globální supervelmoc uvést zvýšení výdajů Unie na ozbrojené síly. Půjde o podmínku nutnou, protože budou existovat situace, kdy bude nutné vojenskou sílu použít, ale nepůjde o podmínku postačující a prvořadou.

Jestliže budou výše uvedené podmínky splněny, Evropská unie se může vydat na cestu k opětovnému získání ztraceného postavení ve světové ekonomice a politice.

3. Globalizace jako katalyzátor politické integrace EU

Stav, který jsme naznačili výše, kdy velké státy EU společně prosazují své zájmy ve světě a malé a středně velké země EU je v tom podporují, můžeme označit jako značný pokrok v politické integraci Evropské unie, protože v takovém případě by se celá EU v mezinárodních vztazích chovala jednotně, jako jediná politická entita. K úplné politické integraci by však EU musela pokročit ještě dále – k federativnímu uspořádání Unie, kdy by existovaly plnohodnotné federální výkonné, zákonodárné a soudní orgány na úrovni EU a kdy by tyto

federální orgány prováděly pro celou Unii jednotnou hospodářskou politiku, jednotnou zahraniční a obrannou politiku a vytvářely by jednotné právní normy. Politicky integrovaná EU by samozřejmě měla svůj federální rozpočet, který by musel mít, podobně jako například federální rozpočet Spojených států, mnohem větší objem v poměru k HDP než současný společný rozpočet EU, a samozřejmě ve všech členských zemích federativní EU by obíhala jednotná měna euro a prováděla by se jednotná monetární politika.

Velkým, malým i středně velkým státům by z takového vývoje měly plynout výhody, protože pokrok v politické integraci Unie otevírá cestu k vytvoření globální supervelmoci z EU. Přitom postavení globální supervelmoci by Evropské unii umožnilo ovládnout procesy ekonomické globalizace. To by mělo pro EU – a tedy i pro všechny její členy, včetně České republiky – pozitivní ekonomické důsledky. Abychom je mohli identifikovat, popíšeme a zhodnotíme nejprve fungování globalizované ekonomiky v současnosti a pokusíme se odhadnout důsledky ovládnutí globalizačního procesu Evropskou unií.

3.1 Globální ekonomika bez globálních pravidel

Hlavním negativem globalizované ekonomiky je, že má globální charakter pouze v některých ohledech, ale obecně nesplňuje podmínky pro to, abychom o ní mohli hovořit jako o jednotné ekonomice. Přitom právě jednotná ekonomika díky svým určitým charakteristikám by měla umožňovat rovnoměrný ekonomický vývoj všech svých regionů, respektive měla by přispívat ke zmenšování nerovnováh v ekonomickém vývoji mezi jednotlivými regiony.

Pro jednotnou ekonomiku je charakteristických několik znaků: plná integrace všech trhů, tj. trhů produktů i výrobních faktorů, jednotná měna a jednotná monetární politika, jednotná fiskální politika a jednotná pravidla fungování ekonomiky. Žádný z těchto znaků globalizovaná ekonomika nenaplnuje, a proto se může stát roznětkou ekonomických nerovnováh i příčinou jejich dlouhodobé existence, nebo dokonce prohlubování.

Míru integrace trhu produktů, tj. zboží a služeb, můžeme posoudit podle rozsahu liberalizace pohybu zboží a služeb na základě pravidel Světové obchodní organizace (WTO). Z tohoto hlediska lze produkty rozdělit na dvě základní skupiny – běžné komodity a citlivé komodity. Zatímco u běžných komodit již došlo k významnému snížení překážek jejich pohybu v mezinárodním obchodu, u citlivých komodit zůstávají v platnosti rozsáhlá ochranná opatření, která brání volnému pohybu těchto produktů v mezinárodním obchodu, a tedy zabraňují integraci trhů s těmito produkty.

Mezi citlivé komodity patří zejména zemědělské a potravinářské produkty a výrobky textilního a kožedělného průmyslu. Protože uvedené citlivé položky mají významný podíl na produkci a (potenciálně) i na vývozu především nejméně rozvinutých zemí, můžeme konstatovat, že trhy produktů jsou v rámci globalizované ekonomiky integrovány pouze částečně, a to asymetricky ve prospěch nejvíce a středně vyspělých ekonomik, které jsou hlavními producenty a vývozci běžných typů komodit.

Míru integrace trhu kapitálu, jako jednoho z trhů výrobních faktorů, v rámci globalizované ekonomiky lze hodnotit podle rozsahu liberalizace pohybů na finančním účtu platební bilance jednotlivých zemí. Tento rozsah liberalizace do značné míry závisí na dvou okolnostech – na existenci vnější směnitelnosti měny, která souvisí s volným pohybem krátkodobého kapitálu, a na podmínkách pro příliv a odliv přímých zahraničních investic, které odrážejí míru volnosti pohybu dlouhodobého a fixního kapitálu v mezinárodním měřítku.

Pokud jde o vnější směnitelnost měny, můžeme konstatovat, že v čase roste počet ekonomik, které vnější směnitelnost měny zavádějí. Tato část trhu kapitálu se tedy v čase stále více integruje. Podobně je neustále větší integrace charakteristická pro trh přímých zahraničních investic, kde stále více ekonomik uvolňuje pravidla pro příliv a odliv tohoto typu kapitálu.

Vzrůstající integrace na trhu kapitálu do značné míry souvisí s působením Mezinárodního měnového fondu (MMF). MMF totiž požadavek na vnější směnitelnost měny a volný pohyb přímých zahraničních investic obvykle začleňuje do návrhů ekonomických reforem pro emerging markets a tranzitivní ekonomiky, pokud ty své ekonomické reformní programy s MMF konzultují a vytvářejí, anebo MMF zavedení vnější směnitelnosti měny a volného pohybu přímých zahraničních investic přímo vyžaduje jako podmínku udělení pomoci v případě záchranných ekonomických plánů pro země postižené finanční či měnovou krizí. Lze tedy říci, že trh kapitálu je v současné době nejintegrovanejším trhem globalizované ekonomiky a jeho integrace dále zesiluje.

Ještě zhodnoňme míru integrace trhu dalšího výrobního faktoru, a sice trhu práce. Z globálního hlediska dochází k nárůstu překážek pro pohyb pracovních sil. Překážky zavádějí převedším ekonomicky vyspělejší země vůči státům méně rozvinutým. Zpřísnují se pravidla pro pohyb osob mezi státy, respektive pro vstup cizích státních příslušníků do země, podmínky pro poskytnutí politického azylu nebo statutu uprchlíka i podmínky pro udělení pracovního povolení pro osoby ze zahraničí. Omezení pohybu se tedy týká osob přicházejících ze zahraničí jak z politických, tak ekonomických důvodů. Svou roli při omezování pohybu osob mezi státy v současné době sehrávají i bezpečnostní hlediska. Trh práce je tedy nejméně integrovaným trhem z globálního hlediska a jeho míra integrace se dokonce postupně zmenšuje.

Můžeme shrnout, že v rámci globalizované ekonomiky je nejvíce integrován trh kapitálu a že tento trh svou integraci nadále posiluje, naopak nejméně integrován je trh práce, přičemž jeho integrace se dále oslabuje. Trh zboží a služeb je integrován částečně, a sice asymetricky ve prospěch nejvíce a středně vyspělých zemí, protože trhy citlivých produktů, které jsou (potenciálně) nejvýznamnější vývozní položkou nejméně rozvinutých ekonomik, jsou integrovány pouze v malé míře. Z hlediska integrace trhů tedy globalizovanou ekonomiku nelze považovat za ekonomiku jednotnou.

Globální ekonomika nevykazuje ani další charakteristický znak jednotné ekonomiky – existenci jednotné měny a jednotné monetární politiky. V kombinaci s vysoce integrovaným trhem kapitálu to může představovat značné nebezpečí pro hospodářství jednotlivých států. Globální měnový trh se totiž dostal do situace, kdy objem obchodů, který se na něm denně realizuje, je řádově vyšší než devizové rezervy jednotlivých centrálních bank. Protože integrace trhu kapitálu snižuje náklady měnových spekulací a devizové rezervy centrálních bank jsou v porovnání s likviditou měnových trhů nízké, jsou měny jednotlivých států pouhou hračkou v rukou měnových trhů a jsou vystaveny riziku náhlých a značných výkyvů svého kurzu bez ohledu na skutečný vývoj domácích ekonomických ukazatelů. Za těchto podmínek měnový kurz ztrácí charakter nástroje hospodářské politiky, který by měl přispívat ke zmenšování nerovnováh v domácí ekonomice, ale naopak stává se nástrojem, pomocí něhož lze nerovnováhu do domácí ekonomiky vnášet. Existence národní měny tak v globalizované ekonomice ztrácí svůj pozitivní smysl a má pouze negativní charakter.

V rámci globální ekonomiky neexistuje ani jednotná fiskální politika jako další charakteristický znak jednotné ekonomiky. Fiskální politika přitom slouží jako důležitý nástroj k přerozdělování bohatství mezi chudšími a bohatšími regiony jednotné ekonomiky,

a tak zmenšuje nerovnosti v regionálním ekonomickém vývoji. Globální ekonomika však tímto prostředkem k vyrovnávání regionálního ekonomického vývoje nedisponuje.

Nakonec můžeme konstatovat, že z globálního hlediska neexistují ani jednotná pravidla fungování ekonomiky, která jsme v předchozím textu rovněž označili za charakteristický znak jednotné ekonomiky. Společná globální pravidla existují pouze pro některé oblasti ekonomických aktivit, navíc jsou obtížně vymahatelná a mají takový charakter, že je za pravidla fungování jednotné ekonomiky nelze ani považovat.

Například společná pravidla WTO platí pouze pro členy WTO, kterými nejsou všechny země světa. Zároveň na základě rozboru integrace trhu produktů, který byl proveden v jedné z předcházejících kapitol, můžeme konstatovat, že pravidla WTO jsou nastavena asymetricky ve prospěch nejvíce a středně vyspělých ekonomik. Taková pravidla však k jednotě globální ekonomiky patrně nepovedou.

Podobně neuspokojivý je například charakter pravidel fungování trhu přímých zahraničních investic. Méně vyspělé ekonomiky mezi sebou soutěží o příliv přímých zahraničních investic a lákají je rozličnými investičními pobídkami. Jednou z investičních pobídek jsou nízké daně ze zisků firem. Méně rozvinuté ekonomiky tak mezi sebou soutěží v oblasti daňových sazeb ze zisků podniků a mají tendenci je neustále snižovat. To však může způsobovat potíže na příjmové straně jejich veřejných rozpočtů a tyto země pak nemohou, jestliže nechtějí čelit vysokému rozpočtovému deficitu, zvyšovat výdaje například na budování infrastruktury, která je přitom pro příliv přímých zahraničních investic rovněž důležitá, a to zejména pro příliv investic do sofistikovanějších výrob a oborů. Daňová soutěž tak může způsobit, že méně vyspělé země jsou schopny přitáhnout investice pouze do méně náročných odvětví a struktura jejich ekonomik se nemůže přibližovat k ekonomické struktuře nejrozvinutějších států.

3.2 Roznětka ekonomických nerovnováh

Můžeme shrnout, že globální ekonomika nevykazuje žádné znaky jednotné ekonomiky. Asymetrie v integraci trhů, neexistence jednotné měny a jednotné monetární politiky, absence jednotné fiskální politiky a jednotných pravidel fungování ekonomiky tak vytváří předpoklady pro vznik a dlouhodobou existenci značných nerovnováh v ekonomickém vývoji mezi jednotlivými zeměmi či regiony světa. Toto riziko můžeme ilustrovat na příkladu.

Předpokládejme, že nějaká méně rozvinutá ekonomika, jejíž měna splňuje kritéria pro vnější směnitelnost, se potýká s deficitem na běžném účtu platební bilance a slabostí bankovního sektoru. Důsledkem bude oslabení kurzu národní měny dané země. To spustí lavinu stahování krátkodobého kapitálu z této země, protože investoři na měnovém trhu se začnou obávat dalšího znehodnocování kurzu její měny a kurzových ztrát ze svých krátkodobých investic. Proto budou směřovat místní národní měnu do své domácí měny, vznikne značný převis nabídky národní měny uvedené méně rozvinuté ekonomiky nad poptávkou po její měně a národní měna této méně vyspělé ekonomiky prudce znehodnotí. Znehodnocení bude mít větší rozsah, než jaký by byl nutný k vyrovnání běžného účtu platební bilance, běžný účet se tak může dostat dokonce do přebytku. Prudké znehodnocení měny však rovněž povede k rychlému růstu inflace v této zemi, a proto se její centrální banka bude snažit intervenovat proti oslabování kurzu.

Protože pohyb kapitálu je liberalizován a devizové rezervy centrálních bank jednotlivých zemí jsou řádově nižší než likvidita měnových trhů, bude centrální banka méně rozvinuté ekonomiky uvedené v našem příkladě v důsledku intervencí proti prudkému oslabování kurzu národní měny čelit značnému poklesu devizových rezerv. Po vyčerpání

devizových rezerv může centrální banka použít jiný prostředek k zastavení znehodnocování kurzu – razantně zvýší úrokové sazby. To však povede k pádu cen cenných papírů a následně k ohrožení finanční stability penzijních fondů a dalšímu zhoršení situace v již tak slabém bankovním sektoru. Vysoké úrokové sazby značně zkomplikují úvěrování firem, bude se šířit platební neschopnost v podnikovém sektoru a zhoršovat se kvalita úvěrových portfolií bank.

Ekonomikou se bude šířit finanční krize, která může vyvrcholit krachy penzijních fondů a bank. Obyvatelstvo tak ztratí značnou část svých úspor, dojde k rozšíření chudoby. Protože však existují, jak bylo uvedeno výše, značné překážky pohybu pracovních sil mezi zeměmi, nemůže zchudlé a nezaměstnané obyvatelstvo řešit své existenční problémy stěhováním za prací do vyspělejších zemí, které finanční krize nepostihla.

Liberalizovaný pohyb kapitálu v globálním měřítku v kombinaci s existencí jednotlivých národních měn tak způsobuje, že kurzy národních měn již nemusejí pomáhat zmenšovat nerovnováhy v domácí ekonomice, ale naopak se jejich prostřednictvím může do domácí ekonomiky vnášet měnová a finanční krize a původní nerovnováha ekonomiky se tak může ještě prohlubovat. Překážky pohybu pracovních sil pak znemožňují stěhování tohoto výrobního faktoru do prosperujících zemí, což vede, ceteris paribus, k prohloubení nerovnováhy v ekonomickém vývoji mezi různými státy – méně rozvinutá ekonomika v našem případě ještě více zchudla a její ekonomická úroveň se tedy ještě více vzdálila od vyspělejších zemí.

3.3 Evropská ekonomická obrana

Rizikům vyplývajícím z existence globalizované ekonomiky se může alespoň zčásti (ale ne úplně) ubránit jedině velký ekonomický celek, který může do určité míry fungovat nezávisle na okolním světě. Jestliže je totiž velký ekonomický celek do jisté míry nezávislý, pak je také méně (nikoli vůbec) vystaven riziku ekonomických turbulencí a nerovnováh vyplývajících ze specifického charakteru globalizované ekonomiky, jak byl popsán výše.

Z tohoto hlediska je pro evropské země výhodné se ekonomicky integrovat. Ekonomika Evropské unie je uzavřenější než ekonomiky jednotlivých členů Unie, protože za zahraniční obchod EU je vzhledem k existenci jednotného vnitřního trhu EU považován pouze obchod se zeměmi mimo Evropskou unii, nikoli obchod mezi členy EU navzájem. Tato skutečnost v kombinaci s jednotnou měnou euro, která odstranila kurzové riziko prozatím mezi 12 členy EU, omezuje vliv turbulencí na měnových trzích na ekonomiku Evropské unie.

Globalizace však přináší nový impuls i politické integraci Unie. Dosavadní stupeň ekonomické integrace EU totiž již nestačí dostatečně plnit stabilizující funkci ve stále turbulentnější globální ekonomice. Ekonomická integrace by měla pokročit dále, ale to se již neobejde bez integrace politické. Žádoucí je totiž fiskální integrace EU, ale ta je možná pouze za podmínky existence legitimních a standardně fungujících federálních výkonných, zákonodárných a soudních orgánů na úrovni EU. V opačném případě členské země Unie své fiskální pravomoci na úroveň EU delegovat nebudou.

Fiskální integrace EU je přitom nutná, aby byly sjednoceny daňové sazby a byla odstraněna daňová soutěž uvnitř Unie, která by mohla mít stejně neblahé důsledky jako daňová soutěž na úrovni globální ekonomiky popsaná v předchozím textu. Fiskální integrace EU by zlepšila fungování jednotného vnitřního trhu Unie, stala by se (potřebným) doplňkem jednotné monetární politiky Evropské centrální banky (ECB) a pomáhala by vyrovná-

vat rozdílný ekonomický vývoj jednotlivých regionů EU i rozdílný dopad jednotné monetární politiky ECB na různé regiony Unie.

Politická integrace EU tak může zapůsobit jako obrana proti rizikům vyplývajícím z globalizace ekonomiky. Avšak i tato obrana může začít časem selhávat, například když bude daňová soutěž probíhat mezi velkými regionálními ekonomickými celky jako Evropská unie, Severní Amerika a východní, jižní či jihovýchodní Asie. Proto se jako nejúčinnější strategie pro Evropskou unii jeví přejít od obrany do protiútoků.

4. Svět pod taktovkou Evropské unie

Přejít do protiútoků znamená, že politicky integrovaná, federativní Evropská unie nebude utvářena primárně k obraně před globalizačními riziky, ale především jako entita schopná převzít úlohu globální supervelmoci. Pokud se totiž Evropská unie nakonec globální supervelmocí stane, bude moci změnit globalizovanou ekonomiku k obrazu svému – vtisknout jí svá pravidla. Bude moci v rámci globální ekonomiky alespoň v omezené míře prosadit svůj ekonomický model – a tak tento ekonomický model zachránit i v Evropě.

Globální supervelmoc EU bude moci například usilovat o zavedení alespoň minimálních daňových sazeb a minimálních sociálních a ekologických standardů v zemích mimo EU. V porovnání se současným stavem by se jednalo o velký skok v zavádění jednotných globálních pravidel pro fungování ekonomiky.

Euro by mohlo postupně nahradit americký dolar v úloze hlavní světové měny, protože například suroviny a paliva by se na světových trzích obchodovaly v měně nové globální supervelmoci, EU. Že nemusí jít o utopii, ukazují údaje o nárůstu podílu eura v globálních devizových rezervách. Zatímco v roce 1999 tvořilo euro 15 % globálních devizových rezerv, v roce 2002 to bylo již 19 % a tento podíl má tendenci k dalšímu nárůstu (*Ekonom, 2004, č. 10*).

Z postavení EU jako globální supervelmoci by však neprofitovaly pouze velké státy Unie, které by tak mohly prosazovat své zájmy ve světě. Jak již bylo zmíněno výše, velké země EU potřebují k zajištění své vedoucí globální úlohy podporu malých a středně velkých členů Unie. I ty by tedy na postavení EU jako globální supervelmoci získávaly.

Například řada menších a chudších zemí Unie vykazuje mnohem nižší mzdy v porovnání s vyspělejšími státy EU, ale tento rozdíl je větší než mezera v ekonomické výkonnosti. Uvedme několik údajů v přepočtu běžným směnným kurzem (*Eurostat, 2004, Hospodářské noviny, 26. 3. 2004, Právo, 24. 3. 2004*). Česká republika vykazuje HDP na obyvatele 3,5krát nižší než Německo, ale průměrná hodinová mzda v průmyslu v České republice je 6,5krát nižší než v Německu. V Maďarsku je průměrná hodinová mzda v průmyslu rovněž 6,5krát nižší než v Německu, ale maďarský HDP na obyvatele je pouze 4,5krát menší než německý. Slovenský HDP na obyvatele je šestkrát menší než německý, ale průměrná hodinová mzda v průmyslu je na Slovensku osmkrát nižší než v Německu. Lotyšsko vykazuje HDP na obyvatele sedmkrát nižší v porovnání s Německem, ale lotyšská průměrná hodinová mzda v průmyslu je desetkrát menší než německá.

Pokud by Unie chtěla sehrávat úlohu globální supervelmoci, pro velké země EU, které patří zároveň k nejvyspělejšími členům Unie, by bylo pravděpodobně žádoucí dosáhnout co největší vnitřní homogenity EU, včetně sociální oblasti a úrovně mezd. Pro řadu chudších zemí Unie, mezi něž patří i Česká republika, by tedy budování Unie jako globální supervelmoci mohlo znamenat minimálně sladění rozdílů v mzdové úrovni s rozdíly v ekonomické výkonnosti mezi chudšími a vyspělejšími členy EU. Protože rozdíly v úrovni

mezd mezi chudšími a vyspělejšími státy EU jsou v současné době větší než rozdíly v jejich ekonomické výkonnosti, znamenalo by sladění rozdílů přiblížení průměrných mezd v méně rozvinutých státech EU k úrovni vyspělejších zemí Unie.

Pokud by byl tlak na vnitřní homogenizaci EU ještě větší, mohly by průměrné mzdy v chudších státech Unie vzrůst ještě výrazněji a rozdíly v mzdové úrovni mezi chudšími a vyspělejšími členy EU by byly dokonce menší než rozdíly v jejich ekonomické výkonnosti. Taková situace v současnosti existuje například mezi starými a novými spolkovými zeměmi Německa, kdy nové spolkové země vykazují HDP na obyvatele o více než třetinu nižší než staré spolkové země, ale průměrná měsíční mzda je v nových spolkových zemích pouze o čtvrtinu menší než ve starých spolkových zemích (*Eurostat, 2004, Spolkový statistický úřad, 2004*).

Všechny země Unie by profitovaly z již výše zmíněné fiskální integrace EU, protože by byla odstraněna daňová soutěž a nehrozilo by zhoršování příjmové strany veřejných rozpočtů a následné zhoršování rozpočtového salda nebo snižování žádoucích rozpočtových výdajů, například na infrastrukturní investice, vzdělávání, výzkum či vývoj.

Z rozborů provedených v předcházejícím textu je patrné, že postavení Evropské unie jako globální supervelmoci by mohlo zlepšit ekonomickou pozici a ekonomické výsledky EU. Pokud by Unie alespoň částečně importovala svůj ekonomický model mimo EU, mohlo by dojít i k určitému zlepšení fungování globální ekonomiky a omezení ekonomických turbulencí či nerovnováh na globální úrovni.

Pokud nejnovější rozšíření Evropské unie postupně povede k ustavení EU jako globální supervelmoci a pokud Unie bude svou moc využívat s rozmyslem, můžeme se na budoucí vývoj EU, jejich jednotlivých členů, včetně České republiky, i států mimo Unii dívat s jistou nadějí.

Literatura

1. BRZEZINSKI, Z.: *Velká šachovnice (K čemu Ameriku zavazuje její globální převaha)*. Mladá fronta 1999.
2. JONÁŠ, J.: *Za co euro může?* Ekonom, 2004, č. 10.
3. MALÝ, J.: *Globalizace – spása, nebo pohroma?* Acta oeconomica pragensia, Vysoká škola ekonomická v Praze, 2002, č. 6.
4. MALÝ, J.: *Teorie optimální měnové oblasti jako špatný indikátor konvergence*. Acta oeconomica pragensia, Vysoká škola ekonomická v Praze, 2003, č. 6.
5. Němec, P. – NĚMEČEK, J.: *Rozšíření Evropské unie je šancí, ne však bez rizik*. Hospodářské noviny, 26. 3. 2004.
6. *Regional GDP per capita in the EU and the Acceding Countries in 2001*. Eurostat news release, 21/2004 (18 February 2004).
7. Rozšíření Unie ještě zvýrazní rozdíly v nákladech na práci. Právo, 24. 3. 2004.
8. <http://destatis.de/basis/e/logh/loghtab1.htm> (*Spolkový statistický úřad, Německo, 2004*).
9. <http://destatis.de/basis/e/logh/loghtab4.htm> (*Spolkový statistický úřad, Německo, 2004*).